

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

จัดรวบรวมโดย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาค้อ

อำเภอเขาค้อ จังหวัดราชบุรี

คำนำ

ปราชญ์ชาวบ้าน หรือนักคิดท้องถิ่น หรือครูภูมิปัญญาไทยแล้วแต่จะเรียกกัน จะมีมากมายในหลายด้านแล้วแต่งานที่ท่านปฏิบัติจนบังเกิดผล ไม่ว่าจะเรียกอะไรก็ตามคุณสมบัติของผู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน คือ

๑. คนเหล่านี้มีธรรมะอยู่ในใจทุกท่าน เป็นธรรมะของความรัก ความเมตตา ความอยากช่วยคนเป็นธรรมะโดยการปฏิบัติ

๒. คนเหล่านี้คิดทำสรุปบทเรียน แล้วนำมาเป็นความรู้ให้คนเห็นได้อย่างชัดเจน มีทั้งวิชาการและภาคปฏิบัติให้เห็น

๓. คนเหล่านี้มีความรัก ความเป็นปราชญ์ไม่ได้อยู่ที่ความฉลาดของปัญญาที่เกิดจากการกระทำแต่เกิดจากความรักที่มีธรรมะเป็นแรงบันดาลใจให้แบ่งปันแก่ผู้อื่น

๔. คนเหล่านี้เป็นร่มโพธิ์ ร่มไทร การแผ่ภูมิปัญญาที่เกิดจากการทำจริงด้วยความรักแผ่นดินที่มีลูกหลาน มีป่า มีชุมชน มีเมือง

ดังนั้น สรุปได้ว่าปราชญ์ชาวบ้านนั้นเป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีความคิดเข้าระบบชอบค้นหาความจริง ช่างสังเกตและนาสิ่งที่พบเห็นมาเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถสรุปเป็นบทเรียนได้ ดังเช่นปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในทุกภาคของประเทศ

ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชะเมา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของผู้ที่ทำคุณประโยชน์ เสียสละและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชะเมา จึงได้จัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ขึ้นเพื่อยกย่องและเผยแพร่ให้ชนรุ่นหลังได้ถือเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต ต่อไป

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชะเมา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเกษตรกรรม

ชื่อ - สกุล นายวิวัฒน์ ชื่นอุดม

อายุ ๕๐ ปี

อยู่บ้านเลขที่ ๗๕/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง
ลักษณะภูมิปัญญา

มีความเชี่ยวชาญด้านการทำสวนทุเรียนหมอนทอง

วิธีดำเนินการ

๑. คัดเลือกกิ่งพันธุ์ที่โตและแข็งแรงสมบูรณ์
๒. ขุดหลุมให้มีความกว้าง ๑ เมตร ลึก ๑ เมตร ใช้หญ้าหรือฟางวางที่ก้นหลุม
๓. ทับดินลงไปให้ได้ ๓ ชั้น ทิ้งไว้ประมาณ ๑๕ วัน เพื่อให้หญ้าหรือฟางวางที่ก้นหลุมเน่า
๔. นำต้นพันธุ์ที่เตรียมไว้ลงไปในหลุมให้ลึกพอประมาณ ใช้ดินปกคลุม
๕. ทำร่มเงาให้กับต้นทุเรียน และทำไม้ปักยึดต้นให้ตรง
๖. ทุเรียนที่ลงหลุมใหม่ควรให้น้ำ ๒ วัน : ๑ ครั้ง ฉีดยาฮอร์โมนทางใบ สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง
๗. การให้ปุ๋ย ๖ เดือน : ๑ ครั้ง ๑ กำมือ : ต้น ปุ๋ยใช้สูตร ๑๕-๑๕-๑๕
๘. หลังจาก ๕ ปี ทุเรียนเริ่มออกดอก ให้น้ำมากกว่าปกติเล็กน้อย ถ้าให้น้ำมากเกินไป ทุเรียนจะเป็นแขนง ไม่เป็นดอก ถ้าให้น้ำพอดี จะดูจากกิ่งต้นทุเรียน เรียกว่า “ แตกตาดอก ” เป็นต้นตู่แก่ให้น้ำกระทั่ง ให้มากกว่าเดิม ดอกจะได้พวงเป็นกระพวง เมื่อดอกโตใกล้บาน ให้น้ำลดลงเล็กน้อยเพื่อในการตัดผลได้ดี ถ้าให้น้ำมากดอกทุเรียนที่บ้านจะหลุดร่วง

วิธีการดูแลดอกที่จะให้ตัด

ดูที่หางแยะไหม้ แล้วเติมน้ำเพื่อตัด ต้องให้น้ำให้ฮอร์โมนพอเหมาะ ต้นใดมีผล มากเกินไปก็เกี่ยวผลที่ไม่สวยทิ้งเอาไว้แต่พอควร

ระยะเวลาที่ต้องใส่ปุ๋ย

เพื่อให้ลูกโตเร็ว ใส่ปุ๋ยสูตร ๑๓-๑๓-๒๑ ในการควบคุมโรคราดำ ป้องกันโดยโรยปูนขาวที่โคนต้นทุเรียน เพื่อไม่ให้มดขึ้น

ปัญหา อุปสรรค

- ยาฆ่าแมลง ปุ๋ย มีราคาแพง จึงต้องทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง
- น้ำขาดแคลน ในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน ต้องเสียเงินซื้อน้ำ หรือขุดบ่อบาดาลโดยใช้ ทุนส่วนตัวจัดซื้อเครื่องสูบน้ำ เชื้อเพลิง

แนวคิดที่จะพัฒนาในอนาคต

- หาต้นพันธุ์ที่มีความต้านทานต่อโรคได้ดี
- รัฐบาลประกันราคาส่งออก
- ให้นักวิชาการเกษตร หรือผู้เชี่ยวชาญมาดูแลในช่วงการระบาดของโรค ในแปลงเรียนรู้การปลูกทุเรียน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ชื่อ - สกุล

นางลำยอง พวงบุญชู

อายุ

๖๗ ปี

อยู่บ้านเลขที่

๑๑๗/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

ลักษณะภูมิปัญญา

มีความรู้เรื่องการทำกระเป๋ากาแฟซองกาแฟ ขยะหรือซองกาแฟเป็นสิ่งที่หาได้ง่ายเนื่องจากอาชีพหลักของชุมชนที่เราอยู่เป็นการทำสวนยางพาราและเป็นอาชีพที่นอนดึกและดื่มกาแฟกันเป็นประจำทางเราจึงได้คิดค้นวิธีกำจัดซองกาแฟเหล่านั้น โดยการนำกลับมาดัดทอเป็นกระเป๋าทิ้งสวยเก๋ทันสมัยถือได้แบบไม่ต้องอายใคร

ช่วงระยะเวลาในการทำ

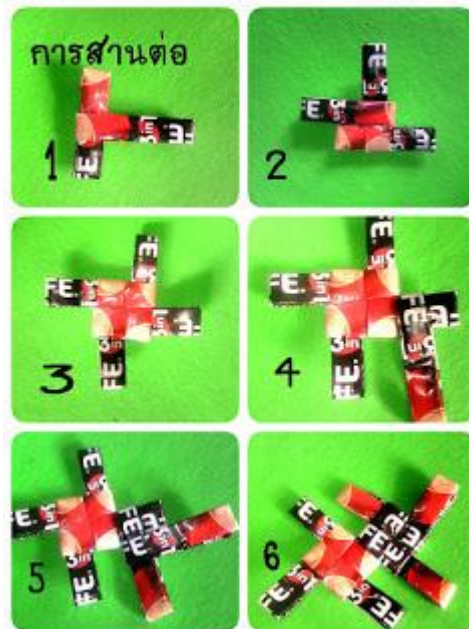
สามารถใช้เวลาในการเตรียมอุปกรณ์ ประมาณ ๑ วัน และใช้เวลาในการสานอีก ๒ - ๓ วัน

วัสดุอุปกรณ์

๑.ซองกาแฟ ๒.กรรไกร ๓.แม็ก ๔.สายกระเป๋ ๕.ผ้า ๖.เครื่องจักรในการเย็บ

ขั้นตอนการทำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการแพทย์ไทย

ชื่อ - สกุล

นายสมนึก สวงนกอ

อายุ

๖๔ ปี

อยู่บ้านเลขที่

๒๑๖ หมู่ที่ ๖ ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

ลักษณะภูมิปัญญา

มีความรู้ด้านสมุนไพร พืชสมุนไพร หมายถึง พืชที่ใช้ทำเป็นยารักษาโรค โดยใช้ส่วนต่างของพืชชนิดเดียว หรือหลายชนิดพร้อมกัน พืชสมุนไพรเป็นกลุ่มพืชที่อยู่ในความสนใจและมีผู้ศึกษาทางด้านพฤกษศาสตร์พื้นบ้านมากที่สุด ยารักษาโรคปัจจุบันหลายขนาน ที่ผลิตเป็นอุตสาหกรรม ได้มาจากการศึกษาวิจัย การใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านของกลุ่มชนพื้นเมือง ตามป่าเขาหรือในชนบท ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรบรรพบุรุษที่ได้สังเกตว่า พืชใดนำมาใช้บำบัดโรคได้ มีสรรพคุณอย่างไร จากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์และการทดลองแบบพื้นบ้านที่ได้ทั้งข้อดีและข้อผิดพลาด พืชสมุนไพรพื้นบ้านในตำรายาไทยมีหลายร้อยชนิดจะนำมากล่าวถึงเป็นตัวอย่างเพียงบางชนิด แยกตามกลุ่มพืชที่ใช้บำบัดโรคต่างๆ ดังนี้

กัญชานา

สรรพคุณ

ใช้เป็นยาแก้กล้ามเนื้อกระดูก (ทั้งต้น) ช่วยลดอาการเจ็บปวดจากโรคไขข้ออักเสบ นอกจากสรรพคุณที่กล่าว ในทางการแพทย์ยังใช้ประโยชน์จากกัญชาในการรักษาโรคและบรรเทาอาการอย่างหลากหลาย เช่น ใช้แก้ปวดหัวไมเกรนแก้อาการสั่นเพ้อ แก้อาการไอ อ่อนล้า ปวดประจำเดือนของสตรี โรคข้อ หรือกระทั่งโรคมะเร็งบางชนิด

กาวเครือ

สรรพคุณ

ช่วยบำรุงผิวพรรณให้เต่งตึง เปล่งปลั่งสดใส นุ่มนวลเรียบเนียน เป็นสมุนไพรอายุวัฒนะ มีส่วนช่วยในการชะลอวัย ประโยชน์กาวเครือช่วยชะลอการเกิดริ้วรอยแห่งวัย และลดเลือนริ้วรอยบริเวณผิวหนังและผิวกาย กาวเครือมีสรรพคุณช่วยขยายทรวงอกให้มีขนาดใหญ่ขึ้น แก้ปัญหาทรวงอกหย่อนคล้อยให้กลับมาเต่งตึงเหมือนเดิม

กะเม็ง

สรรพคุณ

ต้นกะเม็ง เอามาตากแดดให้แห้งแล้วนำไปคั่วให้พอหอม นำมาชงกับน้ำร้อนใช้ดื่มเป็นชา รักษาโรคเบาหวาน ช่วยแก้มะเร็ง นอกจากนี้ยังใช้แก้จุกเสียด แก้ไอเป็นเลือด ปัสสาวะเป็นเลือด อาเจียนเป็นเลือด แก่ริดสีดวงทวารและแก้เจ็บคอ หากนำมาตำใช้ทาพอก แก้ผื่นคัน แก้ฝีพุพอง รักษาแผลตกลือด ประโยชน์อย่างอื่นผสมกับลูกมะเกลือดิบโขลกใช้ย้อมผ้าให้ดำสนิท , ใบ รสขมเผื่อน เป็นยาถ่าย แก้อาเจียนเป็นเลือด แก้จุกเสียดแน่น แก้พิษโลหิต

ราก ใช้ขับลมในลำไส้ แก้อาเจียนเป็นเลือด บำรุงร่างกาย แก้โรคตับและม้ามพิการ ช่วยแก้อาการเป็นลมหน้ามืดหลังการคลอดบุตร **ส่วนดอก** แก่ดีซ่าน ระบายปวด แก้ปวดฟัน ,ขณะที่ผล ขับผายลมได้เป็นอย่างดี

กลิ้งกลางดง

สรรพคุณ

เอาใช้ขับพยาธิ ขับโลหิตระดู กระจายลมที่แน่นในอก ใบ บำรุงธาตุ รักษาแผลสด และแผลเรื้อรัง **ดอก** แก้โรคผิวหนังผื่นคัน ช่วยย่อยอาหาร **ราก** บำรุงเส้นประสาท **หัว** ได้ดินทองเหล้ากินบำรุงกำลังขับเสมหะ บำรุงกำหนัด หรือตากแห้งบด ปั่นเป็นลูกกลอนกินเป็นยาอายุวัฒนะ ช่วยเจริญอาหาร ขับลม รักษา

ไถ่ดำ

สรรพคุณ

จัดอยู่ในตำรับยารักษาโรคมะเร็งเต้านม โดยเป็นตำรับยาที่ประกอบไปด้วยกระตุกไถ่ดำ ไฟเดือนห้า ข้าวเย็นเหนือ ลั่นงูเห่า และพุทธรักษา อย่างละเท่ากันนำมาต้มกับน้ำรับประทาน (ตามข้อมูลไม่ได้ระบุสัดส่วนที่ใช้เอาไว้) ซึ่งตำรับยานี้ยังใช้รักษาอาการฟกช้ำ แก้ไข้ ลดความร้อน และช่วยขับเลือดชั้นในร่างกายให้กระจายได้

ขลุ่

๑. ใช้เป็นยาอายุวัฒนะ (ใบสดแก่, เปลือก ใบ เมล็ด)
๒. ใบนำมาต้มกับน้ำอาบจะช่วยบำรุงประสาท (ใบ)
๓. ทั้งต้นนำมาต้มกินเป็นยารักษาโรคเบาหวาน (ทั้งต้น) ส่วนใบก็ใช้ชงดื่มเป็นน้ำชาที่มีสรรพคุณช่วยรักษาโรคเบาหวานได้เช่นกัน (ใบ)
๔. ใบใช้ชงดื่มแทนน้ำเป็นชา มีสรรพคุณช่วยลดความดันโลหิต (ใบ)
๕. ใบสดแก่และรากใช้เป็นยาแก้กระษัย (ราก, ใบสดแก่, ทั้งต้น, เปลือก ใบ เมล็ด)
๖. ช่วยรักษาโรคตานขโมย (ทั้งต้น)
๗. ช่วยแก้ตานขโมยในเด็ก เข้าใจว่าใช้ใบชงดื่มแทนน้ำชา (ใบ)
๘. ทั้งต้นใช้เป็นยารักษาโรคผิวหนังที่ต่อน้ำเหลือง (ทั้งต้น)
๙. ขลุ่ใช้ปรุงเป็นยาต้มรับประทานแก้โรคเลือด (ไม่ระบุส่วนที่ใช้)
๑๐. ช่วยรักษาเลือดลม (ใบและต้นอ่อน, ทั้งต้น)
๑๑. ช่วยรักษาไข้ (ใบและราก, ใบสดแก่)
๑๒. ช่วยขับเหงื่อ (ใบและราก, ใบสดแก่ บ้างว่าช่วยล้างพิษได้ด้วย)
๑๓. ช่วยรักษาโรคผิวหนัง ด้วยการชูดเอาแต่ผิวของต้นนำมาชูดขนออกให้สะอาด ทำเป็นเส้นตากแห้ง แล้วมวนเป็นยาสูบรักษาโรคผิวหนัง (ผิวต้นหรือเปลือกต้น, ทั้งต้น, เปลือกต้น ใบ เมล็ด)
๑๔. เปลือกต้นนำมาสับเป็นชิ้น ๆ ใช้มวนบุหรืสูบช่วยแก้โพรงจมูกอักเสบหรือไซนัสได้ (เปลือกต้น)
๑๕. ทั้งต้นสดหรือต้นแห้งใช้เป็นยาช่วยย่อย (ทั้งต้น)
๑๖. น้ำคั้นจากใบช่วยรักษาโรคบิด (ใบ, ใบและราก)
๑๗. ดอกมีรสหอมฝาดเมาเค็ม ช่วยแก้หัวใจ (ดอก) ทั้งต้นมีรสฝาดเค็ม มีสรรพคุณแก้หัวใจได้เช่นกัน (ทั้งต้น) ส่วนใบและรากมีรสหอมฝาดเมาเค็ม มีสรรพคุณขับหัวใจได้เช่นกัน (ใบ, ราก)
๑๘. ทั้งต้นใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาก่อนอาหารครั้งละ ๗๕ มิลลิลิตร (ประมาณ ๑ ถ้วยชา) วันละ ๓ ครั้ง จะช่วยขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะพิการได้ รักษาอาการขัดเบา (ทั้งต้น) ส่วนใบก็เป็นยาขับปัสสาวะด้วยเช่นกัน (ใบ) ซึ่งจากการทดลองในสัตว์และคนปกติ พบว่ายาชงที่ได้จากต้นขลุ่จะมีฤทธิ์เป็นยาขับปัสสาวะได้ดีกว่ายาขับปัสสาวะแผนปัจจุบัน (Hydrochlorothiazide) และยังมีข้อดีก็คือ มีการสูญเสียเกลือแร่ในร่างกายน้อยกว่าการใช้ยาแผนปัจจุบัน
๑๙. ทั้งต้นมีรสหอมฝาดเมาเค็ม ช่วยแก้หัวใจ (ทั้งต้น)
๒๐. ทั้งต้นช่วยรักษาโรคผิวหนัง หรือจะใช้เปลือกต้นด้วยการชูดเอาขนออกให้สะอาดแล้วลอกเอาแต่เปลือก นำมาต้มมรดิสดวางทวารหนัก หรือจะใช้ใบสดเอามาตำบดคั้นเอาแต่น้ำแล้วนำมาทาตรงหัวของริดสีดวงทวาร จะช่วยให้หัวริดสีดวงทวารหดหายไป (ทั้งต้น น้ำคั้นจากใบ, เปลือก ใบ เมล็ด)

๒๑. ช่วยแก้มุกติกระดูขาวของสตรี ด้วยการใช้ใบนำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นชา (ใบ, ทั้งต้น)
๒๒. ใบใช้ต้มกับน้ำอาบเป็นยาขับมดลูก (ใบ)
๒๓. ใบใช้ชงดื่มเป็นชา ช่วยลดอาการบวมน้ำได้ (ใบ)
๒๔. ใบและรากใช้เป็นยาฝาดสมาน (ใบและราก)
๒๕. ใบสดแก้ไข้เป็นสมานทั้งภายนอกและภายใน (ใบสดแก้)
๒๖. ใบและรากสดใช้ตำพอกแก้แผลอักเสบ (ใบและราก, ใบ)
๒๗. ใบและรากใช้ทำเป็นขี้ผึ้งสำหรับทารักษาแผลเรื้อรัง แต่ไม่แน่ใจว่าต้องผสมกับสมุนไพรชนิดอื่น ๆ อีกหรือไม่ (ใบและราก)
๒๘. ทั้งต้นนำมาต้มกับน้ำอาบช่วยแก้ผื่นคันและรักษาโรคผิวหนัง (ทั้งต้น¹ ส่วนใบก็นำมาต้มกับน้ำอาบแก้ผื่นคันได้เช่นกัน (ใบ)
๒๙. ใบและต้นอ่อนช่วยรักษาประดง (โรคผิวหนังชนิดหนึ่งที่ทำให้เกิดอาการคัน) (ใบและต้นอ่อน) หรือจะใช้ทั้งต้นก็ช่วยรักษาประดงได้เช่นกัน (ทั้งต้น)
๓๐. ใบและต้นอ่อนนำมาต้มกับน้ำอาบจะช่วยรักษาหิด และขี้เรื้อน (ใบและต้นอ่อน)
๓๑. ช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อย ด้วยการใช้ใบนำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นชา (ใบ)
๓๒. ใบและต้นอ่อนใช้ตำผสมกับแอลกอฮอล์ นำมาใช้ทาหลังบริเวณเหนียวไต่จะช่วยบรรเทาอาการปวดเอวได้ (ใบและต้นอ่อน)
๓๓. ช่วยบรรเทาอาการปวดข้อ อาการปวดในโรคไขข้ออักเสบ (ใบและต้นอ่อน)
๓๔. ใบและรากใช้ผสมกับสมุนไพรชนิดอื่น ๆ นำมาต้มกับน้ำอาบจะช่วยรักษาอาการเส้นตึง (ใบและราก)
๓๕. ในปัจจุบันการแพทย์แผนไทยได้มีการทดลองใบขลุ้ (จำนวนตามต้องการหรือพอประมาณ) นำมาต้มให้ผู้ป่วยที่เป็นโรคเอดส์ในระยะเริ่มแรกหรือเพิ่งตรวจพบกิน จะช่วยดูแลสุขภาพได้ในระดับหนึ่ง (ใบ)

เข็มใหญ่

สรรพคุณ

- รากใช้ปรุงเป็นยาบำรุงไฟธาตุ (ราก)
- รากใช้เป็นยารักษาตาพิการ (ราก)
- รากใช้เป็นยาแก้เสมหะและกำเืดา (ราก)
- รากใช้เป็นยาบรรเทาอาการบวม (ราก)

ค่างคาวดำ

สรรพคุณ

๑. ใช้เป็นยารักษาเมเร็ง (ใช้ต้น, ใบ, ราก, เหง้า นำมาต้มกับน้ำดื่มหรือเคี้ยวกิน)
๒. เหง้าใต้ดินมีรสขม นำมาต้มหรือดองกับเหล้า ใช้ดื่มแก้ความดันโลหิตต่ำ (เหง้า)
๓. ช่วยบำรุงกำลังทางเพศ ด้วยการใช้เหง้านำมาต้มหรือดองกับเหล้าเป็นยาต้ม (เหง้า)
๔. เหง้าใช้แก้ซางเด็ก (เหง้า)
๕. ช่วยดับพิษไข้ (เหง้า)
๖. แก้ไข้กาฬ ไข้เหนือ ไข้สันนิบาต และไข้ท้องเสีย (เหง้า)

ข่อยดำ

สรรพคุณ

๑. ต้นข่อยมีสรรพคุณช่วยบำรุงธาตุในร่างกาย (เปลือก)
๒. รากเปลือกใช้เป็นยาบำรุงหัวใจ (รากเปลือก)
๓. เมล็ดสามารถนำมารับประทานเป็นยาอายุวัฒนะได้ (เมล็ด)
๔. ช่วยทำให้เจริญอาหาร (เมล็ด)
๕. เปลือกเมื่อนำมาต้มกับเกลือจะได้เป็นยาอมช่วยแก้รำมะนาดได้ (เปลือก)
๖. เปลือกต้นมีสรรพคุณช่วยแก้ริดสีดวงที่จมูก ด้วยการนำเปลือกต้นนำมาต้มน้ำดื่มเป็นยาสูบ (เปลือกต้น)
๗. กิ่งสดช่วยให้ฟันทนแข็งแรง ฟันไม่ผุ ไม่ปวดฟัน ด้วยการนำกิ่งสดประมาณ ๕-๖ นิ้วฟุต นำมาหั่นแล้วต้มใส่เกลือ เคี่ยวให้งวด เหลือน้ำแค่ครึ่งเดียว นำมาอมเข้าและเย็น (กิ่งสด)
๘. เมล็ดช่วยฆ่าเชื้อในช่องปากและทางเดินอาหารได้ ด้วยการนำเมล็ดรับประทานและต้มน้ำอมบ้วนปาก (เมล็ด)
๙. ช่วยแก้ไข้ด้วยการนำเปลือกนำมาต้มน้ำแล้วรับประทาน (เปลือก)
๑๐. ข่อยมีสรรพคุณช่วยดับพิษภายในร่างกาย (เปลือก)
๑๑. สรรพคุณช่วยแก้อาการท้องร่วง (เปลือก)
๑๒. ช่วยแก้อาการบิด แก้อท้องเสีย ด้วยการนำเปลือกนำมาต้มน้ำแล้วรับประทาน (เปลือก)
๑๓. ใบข่อยสด ๆ นำมาบั้งไฟชงกับน้ำดื่ม ใช้เป็นยาระบายอ่อน ๆ ได้ (ใบ)
๑๔. ช่วยขับลมในลำไส้ (เปลือก, เมล็ด)
๑๕. เปลือกใช้ทาริดสีดวง (เปลือก)
๑๖. ช่วยรักษาแผลได้ (เปลือก, ราก)
๑๗. ช่วยรักษาโรคผิวหนังได้ (เปลือก)
๑๘. ช่วยฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ (เปลือก)
๑๙. ช่วยแก้พยาธิผิวหนัง (เปลือก)
๒๐. ใบข่อยมีสรรพคุณช่วยบรรเทาอาการปวดของมดลูกในระหว่างมีประจำเดือน ด้วยการนำใบมาคั่วให้แห้งแล้วชงกับน้ำดื่ม (ใบ)
๒๑. เนื้อและแก่น ชาวเชียงใหม่ใช้แก่นข่อยนำมาหั่นเป็นฝอยแล้วมวนเป็นบุหรี่ไว้สูบเพื่อแก้ริดสีดวงที่จมูก (เนื้อ, แก่น, เปลือกต้น)

เจตมูลเพลิง

สรรพคุณ

- ราก ลำต้น ใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาบำรุงร่างกาย (ราก, ลำต้น)
- รากใช้เข้ายาช่วยบำรุงธาตุในร่างกาย (ราก)
- รากใช้เข้ายาบำรุงโลหิต (ราก)
- ช่วยขับโลหิตที่เป็นพิษ (ราก)
- ช่วยทำให้เจริญอาหาร (ราก)
- ช่วยกระจายเลือดลม ช่วยลดการอุดตันในเส้นเลือด (ราก, ทั้งต้น)
- ใบมีรสร้อน แก้ลมและเสมหะ แก้ลมในกองเสมหะ (ใบ)

ฟ้าทะลายโจร

สรรพคุณ

- (๑) ช่วยต่อต้านอนุมูลอิสระในร่างกาย ช่วยกระตุ้นการสร้างภูมิคุ้มกันในร่างกาย ต่อต้านสิ่งแปลกปลอมที่เข้ามาในร่างกาย รวมไปถึงช่วยกระตุ้นการสร้างเม็ดเลือดขาวให้จับกินเชื้อโรคได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย
- (๒) มีฤทธิ์ช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง
- (๓) เป็นยาขมที่ช่วยทำให้เจริญอาหาร
- (๔) ช่วยแก้ไข้ทั่ว ๆ ไป อาการหวัด คัดจมูก รวมถึงอาการปวดหัวตัวร้อน เช่น ไข้หวัด ไข้หวัดใหญ่ เป็นต้น
- (๕) ช่วยแก้อาการปวดหัวตัวร้อน อาการปวดหัวแบบไม่มีสาเหตุ
- (๖) ช่วยแก้อาการไอ ลดน้ำมูก และช่วยฆ่าเชื้อที่จมูก
- (๗) ช่วยลดและขับเสมหะ
- (๘) ช่วยระงับอาการอักเสบ แก้อาการเจ็บคอ คออักเสบ ต่อมทอนซิลอักเสบ หลอดลมอักเสบ
- (๙) ช่วยแก้อาการติดเชื้อ ระงับการเจริญเติบโตของเชื้อโรคที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอาการปวดท้อง ท้องเสีย ท้องร่วง ท้องเดิน เป็นบิด
- (๑๐) ช่วยแก้อาการร้อนใน
- (๑๑) มีฤทธิ์ช่วยฆ่าเชื้อแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของการเกิดโรคระบบทางเดินหายใจ
- (๑๒) ช่วยยับยั้งเชื้อแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของการเกิดหนอง
- (๑๓) มีสรรพคุณช่วยในการย่อยอาหารและช่วยเร่งให้ตับสร้างน้ำดี
- (๑๔) ช่วยควบคุมและป้องกันมิให้เชื้อไวรัสหวัดชนิดต่าง ๆ เข้าสู่ร่างกาย
- (๑๕) ส่งเสริมการไหลเวียนของโลหิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- (๑๖) ช่วยบรรเทาอาการของโรคติดเชื้อ
- (๑๗) บรรเทาอาการกระเพาะอาหารอักเสบจากเชื้อไวรัส ฯลฯ

มหากาฬ

สรรพคุณ

หัวมีรสเย็น ใช้ดับพิษร้อน พิษกาฬ พิษอักเสบ พิษเชื้องูซึม แก้ไข้ แก้ปวด คลุ้มคลั่ง แก้พิษตานซาง แก้เริม งูสวัด แก้อาการ กระสับกระส่าย รักษาแผลมดลูกในสตรี ช่วยขับประจำเดือน ใบสด ขับระดู ตำพอกฝี หรือหัวมะละลอก งูสวัด เริม ทำให้เย็น ถอนพิษ แก้ปวดแสบปวดร้อน แก้อักเสบ

มะลิ

สรรพคุณ

๑. แก้ปวดหัว ดอกมะลิสสามารถบรรเทาอาการปวดหัวได้ โดยใช้ส่วนของดอกสดนำมาตำให้ละเอียดใช้พอกขมับ จะช่วยแก้อาการปวดหัว หรือจะใช้ส่วนรากสดประมาณ ๑-๑.๕ กรัมนำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้ปวดหัวก็ได้
๒. รักษาอาการผิวไหม้จากแดดและผื่น
๓. รักษาอาการหงุดหงิด
๔. แก้ปัญหาเรื่องทางเพศ
๕. แก้อาการอ่อนเพลียจากแดด

รางจืด

สรรพคุณ

๑. แก้อ่อนใน กระจายน้ำถอนพิษไข้ ลดไข้พอกบาดแผล ให้บาดแผลหายไวขึ้น โดยเฉพาะแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
๒. ลดพิษจากการบริโภคสารพิษเข้าไปได้ เช่น ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า ยาเบื่อ
๓. ลดพิษจากสัตว์มีพิษ เช่น แมงดาทะเล ปลาปักเป้า
๔. บรรเทาอาการผื่นแพ้ต่างๆ

ลั่นทมเห่า

สรรพคุณ

ราก สามารถนำไปตำแล้วพอก ใช้สำหรับแก้พิษตะขาบ และแมลง
ป่องต่อย ใบ สามารถใช้แก้พิษร้อนอักเสบ และอาการปวดฝี

เล็บครุฑ

สรรพคุณ

ใบ นำมาต้มน้ำดื่มแก้ปวดหัว ปวดไมเกรน ปวดหัวข้างเดียว ช่วยให้
ร่างกายรู้สึกผ่อนคลาย แก้ปวดตามข้อ หรือใบบดตำ พอกรักษาแผล
อักเสบ แก้ผดผื่นคัน โรคผิวหนัง กลากเกลื้อน ขยี้ใบอุดจมูกรักษา
เลือดกำเดาไหล ลำต้น ต้มน้ำดื่มช่วยดับพิษร้อน ลดไข้ แก้ท้องร่วง
แก้ปวดหัว แก่นลำต้น นำมาฝนทาสมานแผล ราก

สารพัดพิษ

สรรพคุณ

ราก รสเฝื่อนเย็น แก้พิษร้อน แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้ปวด
เมื่อยตามร่างกาย ฝนทาแก้พิษแมลงป่องและตะขาบ แก้ปวดฝี
ทำให้เย็นแก้พิษฝี ถอนพิษ แก้ปวดแสบปวดร้อน ลูก รสเย็น แก้
พิษร้อนทุกอย่าง แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้ไข้เซื่องซึม ดับพิษไข้
บิดเรื้อรัง ทั้งต้นรักษาท้องเสียได้

สิงหโมรา

สรรพคุณ

ช่วยรักษาโรคโลหิตจาง (ก้านใบ, ต้นและใบ) ต้นและใบมีรสร้อน ใช้
เป็นยาอายุวัฒนะ (ต้นและใบ) ทั้งต้นนำมาดองกับเหล้ากินเป็นยา
ช่วยบำรุงธาตุในร่างกาย (ทั้งต้น) ช่วยบำรุงกำลัง (ก้านใบ)

เสน่ห์จันทร์แดง

สรรพคุณ

- ทุกส่วนมีสารพิษ ใช้เป็นยาพิษเบื่อปลา
- ทุกส่วนมีสารพิษ หากรับประทานหรือดื่มจะทำให้อาเจียน
- ทุกส่วนใช้เป็นยาภายนอก ใช้ทารักษาแผล โดยเฉพาะแผลเปื่อย แผลพุพองมีน้ำหนอง
- หัวหรือเหง้าใช้เป็นยาภายนอก โดยบดขยี้ทาแก้โรคไขข้ออักเสบ

หญ้าไผ่

สรรพคุณ

กินแก้ร้อนใน ยังสามารถลดการอักเสบของทางเดิน
ปัสสาวะ บำบัดอาการต่อมลูกหมากโต

หญ้าหนวดแมว

สรรพคุณ

ทั้งต้นมีรสจืด สรรพคุณช่วยรักษาโรคกระษัย (ทั้งต้น)
ช่วยลดความดันโลหิต (ใบ) ช่วยรักษาโรคเบาหวาน (ใบ) ช่วย
รักษาโรคเยื่อจมูกอักเสบ (ทั้งต้น) ผลมีรสฝาด ช่วยสมานแผล
ในกระเพาะอาหารและลำไส้ (ผล) เปลือกฝักช่วยแก้ลำไส้พิการ
(เปลือกฝัก) ช่วยแก้บิด แก้อาการท้องร่วง (ผล)

หนานเฉาเหว่ย

สรรพคุณ

- ลดน้ำตาลในเลือด
- ลดไขมันในเลือด
- ลดน้ำหนัก
- ลดความดันโลหิตมีสารต้านอนุมูลอิสระ
- ลดความเสี่ยงในการเกิดโรคเมร็งปกป้องตับ (แต่หากเป็นโรคตับ ไม่แนะนำให้ทาน)
- ปกป้องไต (หาก GFR หรือค่าการทำงานของไตต่ำกว่า ๖๐ ไม่แนะนำให้ทาน) กระตุ้นการทำงานของระบบภูมิคุ้มกันในร่างกาย

หนุมารผลสากาย

สรรพคุณ

แก้แพ้อากาศ แก้หอบหืด หลอดลมอักเสบ ขยายหลอดลม
หวัด เจ็บคอ ไอเรื้อรัง

ว่านหางจระเข้

สรรพคุณ

- ลดรอยไหม้จากการฉายรังสี
- รักษาแผลที่เกิดจากของมีคม บรรเทาอาการปวดศีรษะ
- ฟันบิ่นงูฉีหลังออกแดด รักษาฝีและริดสีดวงทวาร ช่วย
- รักษาแผลไฟไหม้และแผลน้ำร้อนลวก
- ช่วยบรรเทาอาการปวดฟัน

เหงือกปลาหมอ

- แก่น้ำเหลืองเสีย
- ช่วยบำรุงรักษารากผม แก้ประดง
- เป็นยาอายุวัฒนะ
- รักษาตกขาว ระดูขาวของสตรี
- แก้ไข้ ลมพิษ ผื่น ผื่นคัน
- ใช้เป็นยาขับพยาธิ
- เป็นยาแก้ไอ
- ขับเลือด แก้ผื่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านภาษาและวรรณกรรม

ชื่อ - สกุล นายวิม ทวดห้อย

อายุ ๕๖ ปี

อยู่บ้านเลขที่ ๒๘/๔ หมู่ที่ ๔ ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

ลักษณะภูมิปัญญา

มีความเชี่ยวชาญด้านการร้องเพลงแหล่ทำขวัญนาค

บททำขวัญนาค เป็นบทที่หมอขวัญร้องในประเพณีบวชนาคตามธรรมเนียมไทย เมื่อบุตรชายอายุครบ ๒๐ ปี พ่อแม่จะจัดการให้บุตรชายของตนบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาช่วงเวลาที่นิยมบวชคือ ก่อนเทศกาลเข้าพรรษา ใช้เวลาบวชประมาณ ๓ เดือน ก่อนหน้านั้น ฝ่ายผู้บวชจะไปหาเจ้าอาวาสหรือพระผู้เป็นอุปัชฌาย์ เพื่อขอให้สอนท่องบทสวดชานนาค เมื่อถึงวันงาน เจ้าภาพจะจัดงานสมโภช หรือที่เรียกว่า “ทำขวัญนาค” ก่อนบวช ๑ วัน

ในการทำขวัญนาค “ผู้บวชหรือเจ้านาค” ซึ่งโกนหัวโกนคิ้ว โกนหนวด โกนเครา ตัดเล็บเรียบร้อยแล้วจะนุ่งห่มด้วยเครื่องแต่งกายที่งดงาม นุ่งจีบด้วยผ้าถุงสีขาว ใส่เสื้อครุยปักทอง สไบเฉียงทางไหล่ซ้าย คาดเข็มขัดตาล และไปนั่งตรงหน้าเครื่องบายศรี หมอทำขวัญนาคจะอ่านคำทำขวัญนาคเป็นทำนองตั้งแต่บทไหว้บทชุมนุมเทวดา บทนะโม บทไหว้ครู บทคุณมารดา และบทเชิญขวัญนาค ครั้นได้ฤกษ์ดี หมอขวัญก็จะนำนาคเข้าชบวนแห่ไปที่วัด ถ้าเจ้าภาพมีฐานะดีก็จะจัดชบวนแห่อย่างใหญ่โต มีเกี้ยวเกวียนกลองยาวและการละเล่นเล็กๆ น้อยๆ ร่วมชบวนแห่ ส่วนนาคจะเดินไป หรือจะขี่คอคนหรือนั่งบนสัตว์พาหนะ เช่น ช้าง ม้า

บททำ ขวัญนาคโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น บทไหว้ครู บทกำเนิดนาค บทคุณมารดา บทขนานนามนาค บทสอนนาค บทชมบายศรี และบทอัญเชิญขวัญ ลักษณะเด่นของบททำขวัญนาคอยู่ที่ช่วงสรรเสริญบุญคุณมารดา ซึ่งต้องอดทนดูแลรักษาครรภ์ตลอดเวลาที่อุ้มท้อง จนถึงเวลาคลอดลูกซึ่งเป็นช่วงวิกฤตของชีวิต บทนี้แสดงให้เห็นความรักของมารดาที่มีต่อบุตร หมอขวัญที่สามารถจะสร้างความสะเทือนใจจนทำให้ผู้ฟังร้องไห้สะอึกสะอื้นตามไปด้วย

ปัจจุบัน แม้จะยังมีการสืบทอดประเพณีการทำขวัญนาคแต่การทำขวัญนาคที่มีเนื้อหาสาระดีๆ นั้นกลับใช้เวลาในการประกอบพิธีสั้นลง หมอขวัญที่จะร้องบททำขวัญนาคได้ไพเราะกินใจก็น้อยลงทุกวันและเพลงประกอบพิธีทำขวัญนาคก็ถูกแทนที่ด้วยเพลงลูกทุ่งเพื่อสร้างความสนุกสนานแก่ผู้ร่วมประกอบพิธีแทบจะทุกท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ชื่อ - สกุล นายศักดิ์ชาย สิงห์โต

อายุ ๕๑ ปี

อยู่บ้านเลขที่ ๖๑/๓ หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง
ลักษณะภูมิปัญญา

การจัดทำฝายชะลอน้ำ ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน ได้นำหลักการทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมคือการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอื่นควบคู่กัน โดยมีการเชื่อมโยงกับการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และคุณภาพชีวิตอย่างกลมกลืนตลอดจนรู้ไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศควบคู่กันไป ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ต้องร่วมมือในลักษณะของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม ผสานระบบบริหารจัดการ และการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบใหม่ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนาอย่างเหมาะสม

ปัจจุบันปัญหาเรื่องความแห้งแล้งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกรอย่างรุนแรง เนื่องจากการทำเกษตรกรรมต้องอาศัยน้ำเป็นหลัก ซึ่งการจัดทำฝายชะลอน้ำ นับเป็นรูปแบบของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติประเภทหนึ่งที่เกิดผลสำเร็จและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยในหลายๆ ชุมชนได้นำแนวคิดของการจัดทำฝายชะลอน้ำ เข้ามาปรับใช้เพื่อช่วยในการฟื้นฟู แล อนุรักษ์ป่าไม้ รวมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติประเภทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบางชุมชนก็ประสบผลสำเร็จ อย่างดีและบางชุมชนก็ไม่สามารถดำเนินการ ได้ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหมายไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะฝายชะลอน้ำนั้น ไม่ได้เป็นหลักการหรือทฤษฎีที่มีความตายตัวในแง่ของการปฏิบัติ หรือการนำไปใช้ ในการจัดทำฝายชะลอน้ำ สำหรับแต่ละพื้นที่ หรือแต่ละชุมชน ยังต้องมีความจำเป็นในการคำนึงถึงสังคม ลักษณะทางกายภาพ และวิถีของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติร่วมด้วย เพื่อให้เกิดการปรับประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด

ไม่เพียงเท่านั้นการจัดทำฝายชะลอน้ำยังนับเป็นกระบวนการ ที่ต้องมีการบริหารจัดการแบบ องค์กรวม และมีการบูรณาการความรู้ในหลากหลายด้านร่วมกันจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญทั้งภายใน (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) และภายนอกชุมชนให้การจัดทำฝายชะลอน้ำที่จะก่อเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้นั้น จำต้องอาศัยการจัดการมีส่วนร่วม ควบคู่ไปกับความรู้ในหลักการหรือทฤษฎีของการทำฝาย และความรู้ในคุณลักษณะของชุมชนร่วมกัน

กิจกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ทำนอกเหนือจากการทำฝ่ายชะลอน้ำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปกรรม

ชื่อ – สกุล นายพลากร มาลีเลิศ

อายุ ๓๙ ปี

อยู่บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ที่ ๕ ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

ลักษณะภูมิปัญญา

ศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ ซึ่งแต่ละภาคจะมีการสร้างสรรค์ศิลปะพื้นบ้านที่แตกต่างกัน เช่น การแข่งตีกลองของภาคเหนือ การร้องอีแซวของภาคกลาง หมอลำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การรำนโนราห์ของภาคใต้

นายพลากร มาลีเลิศ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านทัศนศิลป์ ที่เป็นหนึ่งในงานศิลปกรรม หมายถึง การมองเห็นหรือสิ่งที่พบเห็นในสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ทำให้เกิดความงามความพอใจ และเกิดอารมณ์สะท้อนใจทัศนศิลป์มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์มีความต้องการทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านอารมณ์ ความต้องการเหล่านี้ขึ้นอยู่กับทัศนะของแต่ละบุคคลทัศนศิลป์สร้างอารมณ์จิตใจ วิจิตรศิลป์ (Fine Art) เป็นศิลปะแห่งความประณีตงดงาม แบ่งออกได้ ๕ แขนง ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม นาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์จะชี้ให้เห็นคุณค่าของวิจิตรศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะที่มองเห็นได้ ได้แก่

จิตรกรรม คือ ภาพวาดหรือภาพเขียน ที่มี ๒ มิติ ผู้สร้างสร้งงาน คือ จิตรกร

ประติมากรรม คือ การปั้น และการแกะสลัก ที่มี ๓ มิติ ผู้สร้างสร้งงาน คือ ประติมากร

สถาปัตยกรรม คือ การออกแบบก่อสร้างอาคารสถาน ผู้สร้างสร้งงาน คือ สถาปนิกด้าน

ผลงานการวาดภาพประกวด

ได้รับรางวัลการสักจาก RAYONG TATTOO

ผลงานด้านการสัก

